DOMSTOLENS DOM (sjätte avdelningen)

den 23 oktober 2003 *

I mål C-154/02,

angående en begäran enligt artikel 234 EG, från Hässleholms tingsrätt (Sverige), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga brottmålet mot

Jan Nilsson,

angående tolkningen av rådets förordning (EG) nr 338/97 av den 9 december 1996 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem (EGT L 61, 1997, s. 1), i ändrad lydelse enligt kommissionens förordning (EG) nr 2307/97 av den 18 november 1997 (EGT L 325, s. 1), och av kommissionens förordning (EG) nr 1808/2001 av den 30 augusti 2001 om närmare föreskrifter för tillämpningen av förordning nr 338/97 (EGT L 250, s. 1),

* Rättegångsspråk: svenska.

meddelar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden J.-P. Puissochet samt domarna C. Gulmann, F. Macken, N. Colneric (referent) och J.N. Cunha Rodrigues,

generaladvokat: C. Stix-Hackl,
justitiesekreterare: R. Grass,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— Italiens regering, genom I. M. Braguglia, i egenskap av ombud, biträdd av M. Fiorilli, avvocato dello Stato,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom L. Ström, i egenskap av ombud,

med hänsyn till referentens rapport,

och efter att den 15 maj 2003 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Hässleholms tingsrätt har, genom beslut av den 22 april 2002 som inkom till domstolen den 29 april samma år, i enlighet med artikel 234 EG ställt fyra frågor om tolkningen av rådets förordning (EG) nr 338/97 av den 9 december 1996 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem (EGT L 61, 1997, s. 1), i ändrad lydelse enligt kommissionens förordning (EG) nr 2307/97 av den 18 november 1997 (EGT L 325 s. 1, nedan kallad förordning nr 338/97), och av kommissionens förordning (EG) nr 1808/2001 av den 30 augusti 2001 om närmare föreskrifter för tillämpningen av förordning nr 338/97 (EGT L 250, s. 1).

2 Frågorna har uppkommit i ett brottmål mot Jan Nilsson avseende överträdelser han sägs ha begått av lagen om åtgärder beträffande djur och växter som tillhör skyddade arter (SFS 1994:1818, nedan kallad 1994 års lag).

Tillämpliga bestämmelser

Den internationella rätten

3 Konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter (nedan kallad CITES) ratificerades den 3 maj 1973, för att säkerställa skyddet av vissa utrotningshotade arter av vilda djur och växter. Genom denna konvention infördes en rad restriktioner och kontroller i den internationella handeln med exemplar av sådana arter.

4 CITES innehåller flera bilagor. Bilaga I avser utrotningshotade arter, vilka skall skyddas genom de strängaste bestämmelserna.

5 Begreppet exemplar definieras i artikel I i CITES, vari följande föreskrivs:

"Såvida inte annat framgår av sammanhanget skall i denna konvention:

...

b) Med 'exemplar' förstås:

i) varje djur eller växt, i levande eller dött tillstånd,

ii) i fråga om djur: för de arter som är upptagna i Bilaga I och II varje med lätthet igenkännlig del eller produkt därav och för de arter som är upptagna i Bilaga III varje med lätthet igenkännlig del eller produkt därav i de fall den är uttryckligt angiven under ifrågavarande art i Bilaga III

..."

6 I artikel VII.2 i CITES anges följande:

"När administrativ myndighet i export- eller reexportlandet har förvissat sig om att ett exemplar förvärvats innan bestämmelserna i denna konvention var tillämpliga på detta exemplar, skall bestämmelserna i artiklarna III, IV och V inte gälla för detta exemplar, såvida den administrativa myndigheten utfärdar ett certifikat härom."

7 I resolution 5.11 a från konventionens femte partsmöte, vilket hölls 1985, rekommenderas följande:

"Vid tillämpning av artikel VII.2 i konventionen skall ett exemplar anses förvärvat antingen

i) vad gäller levande och döda djur och växter som tagits i vilt tillstånd: vid den tidpunkt då de ursprungligen togs ur sin naturliga miljö, eller

ii) vad gäller delar och derivat: vid den tidpunkt då de kom i en persons besittning, varvid det tidigaste datumet skall gälla."

Gemenskapsrätten

8 CITES trädde i kraft i gemenskapen den 1 januari 1984 genom rådets förordning (EEG) nr 3626/82 av den 3 december 1982 om genomförande i gemenskapen av konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter (EGT L 384 s. 1; svensk specialutgåva, område 15, volym 4, s. 60).

9 Genom artikel 21.1 i förordning nr 338/97 upphävdes förordning nr 3626/82. I artikel 1 andra stycket i den förstnämnda förordningen stadgas följande:

"Denna förordning skall tillämpas under iakttagande av de mål, principer och bestämmelser som återfinns i [CITES]."

10 Artikel 8 i förordning nr 338/97, som har rubriken "Bestämmelser rörande kontrollen av kommersiella aktiviteter", har följande lydelse:

"1. Det är förbjudet att köpa... exemplar av de arter som upptagits i bilaga A

...

3.... [u]ndantag från de förbud som anges i punkt 1 [kan] i enskilda fall medges under förutsättning att ett intyg om detta utfärdas av den administrativa myndigheten i den medlemsstat där exemplaren finns då exemplaren

a) har förvärvats i eller införts till gemenskapen innan bestämmelserna om de arter som finns upptagna i bilaga I till konventionen, i bilaga C 1 till förordning (EEG) nr 3626/82 eller i bilaga A till denna förordning, blev tillämpliga på exemplaren ifråga,

eller

b) är bearbetade exemplar som förvärvats för mer än femtio år sedan

..."

11 Enligt artikel 2 i förordning nr 338/97 avses enligt denna förordning med

"...

t) exemplar: varje levande eller dött djur eller levande eller död växt av de arter som upptagits i bilagorna A—D, eller varje del eller derivat därav, som ingår i andra varor eller inte...

...

w) bearbetade exemplar som förvärvats för mer än femtio år sedan: exemplar vilkas obearbetade naturliga utseende* på ett påtagligt sätt har förändrats för att utgöra smycken, prydnads-, konst- eller nyttoföremål, eller musikinstrument, mer än femtio år innan denna förordning trädde i kraft och för vilka den administrativa myndigheten i medlemsstaten i fråga har kunnat försäkra sig om att de förvärvats under sådana villkor. Sådana exemplar kan emellertid bara anses som bearbetade exemplar om de utan tvekan hör till någon av de nämnda kategorierna och kan användas utan att skulpteras, bearbetas eller förändras ytterligare. [* I överensstämmelse med övriga språkversioner kommer nedan 'tillstånd' att användas i stället för 'utseende'. Övers. anm.]"

12 I artikel 3.1 a och b i den nämnda förordningen föreskrivs bland annat att bilaga A innehåller de arter som upptagits i bilaga I till CITES och beträffande vilka medlemsstaterna inte har avgivit någon reservation, och varje art som är eller kan bli föremål för efterfrågan för användning inom gemenskapen eller för den internationella handeln och som antingen hotas av utrotning eller är så sällsynt att all handel, även i lägsta tänkbara omfattning, skulle äventyra dess överlevnad.

13 Kommissionens antog den 26 maj 1997 förordning (EG) nr 939/97 om närmare föreskrifter för tillämpningen av förordning nr 338/97 (EGT L 140, s. 9).

14 I artikel 1 i förordning nr 939/97 föreskrivs följande:

"I denna förordning och som tillägg till definitionerna i artikel 2 i förordning (EG) nr 338/97 avses med förvärvsdag den dag då ett exemplar togs ur sin naturliga miljö, föddes i fångenskap eller förökades artificiellt."

15 Artiklarna 29—33 i förordning nr 939/97 innehåller vissa regler om de undantag som föreskrivs i artikel 8.3 i förordning nr 338/97.

16 I artikel 29.1 i förordning nr 939/97 anges följande:

"Undantag för de exemplar som avses i artikel 8.3 a i förordning (EG) nr 338/97 skall medges endast när den sökande på ett tillfredsställande sätt har visat för den behöriga administrativa myndigheten att de däri angivna villkoren har uppfyllts."

17 I artikel 32 i förordning nr 939/97 stadgas följande:

"Förbuden i artikel 8.1 i förordning (EG) nr 338/97 och bestämmelserna i dess artikel 8.3 att undantag från dem skall medges genom att individuella intyg utfärdas i varje enskilt fall skall inte avse

...

d) bearbetade exemplar som har förvärvats mer än 50 år tidigare enligt artikel 2 w i förordning (EG) nr 338/97."

18 Genom artikel 42 i förordning nr 1818/2001 upphävdes förordning nr 939/97 med verkan från den 22 september 2001.

19 Artikel 29.1 i förordning nr 1808/2001 har följande lydelse:

"Undantag för de exemplar som avses i artikel 8.3 a, 8.3 b och 8.3 c i förordning (EG) nr 338/97 skall medges endast när den sökande på ett tillfredsställande sätt har visat för den behöriga administrativa myndigheten att de däri angivna villkoren har uppfyllts."

20 I artikel 32 i förordning nr 1808/2001 stadgas följande:

"Förbuden i artikel 8.1 i förordning (EG) nr 338/97 och bestämmelserna i dess artikel 8.3 att undantag från dem skall medges genom att individuella intyg utfärdas i varje enskilt fall skall inte avse

...

c) bearbetade exemplar som har förvärvats mer än 50 år tidigare enligt artikel 2 w i förordning (EG) nr 338/97.

I sådana fall krävs inget intyg."

Den nationella lagstiftningen

21 8a § i 1994 års lag utgör en ansvarsbestämmelse enligt vilken den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot förordning nr 338/97 i fråga om bland annat import till Sverige, export och reexport från denna medlemsstat, köp, försäljning eller annan kommersiell åtgärd skall dömas till böter eller fängelse. I ringa fall skall inte dömas till ansvar.

22 1994 års lag har genom miljöbalken (SFS 1998:808) upphävts med verkan från den 1 januari 1999, med de förbehåll som anges i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken. De straffrättsliga bestämmelserna förefaller dock inte ha ändrats.

Tvisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

23 Åtal har väckts mot Jan Nilsson med följande åtalspunkter:

— Han har för det första i augusti 1998 i Tyringe med uppsåt eller av oaktsamhet olovligen köpt följande monterade döda exemplar: två sparvhökar, två lärkfalkar, två blåa kärrhökar, en slaguggla, fyra kattugglor, en duvhök, två tornfalkar, en fjälluggla, en hökuggla, en jorduggla, en tornuggla, en brun kärrhök, fyra ormvråkar, en hornuggla, en trana, en kungsörn och en havsörn, trots att dessa arter upptagits i bilaga A till förordning nr 338/97, och

— för det andra i juli månad 1998 i Tyringe med uppsåt eller av oaktsamhet olovligen köpt en monterad död brunbjörn trots att denna art upptagits i bilaga A till förordning nr 338/97.

24 Den hänskjutande domstolen ansåg att skäl kan anföras för att de aktuella djuren inte skall anses vara bearbetade i den mening som avses i artikel 2 w i förordning

nr 338/97. Domstolen i fråga konstaterade att det inte heller är uppenbart huruvida det utgör förvärv i förordningens mening att få exemplaren i gåva eller arv eller genom att döda ett djur och sedan ta det i besittning. Den nämnda domstolen undrade även huruvida undantagen i artikel 32 i förordning nr 1808/2001 även innefattar den bedömning som enligt artikel 2 w i förordning nr 338/97 skall göras av den administrativa myndigheten.

25 Under dessa omständigheter beslutade Hässleholms tingsrätt att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

"1) Faller uppstoppade A-listade djur [i förordning nr 338/97] under beteckningen 'bearbetade exemplar'?

2) Vad innefattas i begreppet 'förvärv' i artikel 8.3 i förordning 338/97?

3) Måste den som förvärvat exemplaren för minst 50 år sedan vara den nuvarande innehavaren?

4) Innebär undantagsbestämmelsen i förordning 1808/2001 artikel 32 att någon myndighetsbedömning enligt artikel 2 w i förordning 338/97 inte behövs?"

Den första tolkningsfrågan

26 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artiklarna 2 w och 8.3 b i förordning nr 338/97 skall tolkas så, att sådana djur som anges i bilaga A till den nämnda förordningen, men som är uppstoppade, kan kvalificeras som bearbetade exemplar i den mening som avses i dessa bestämmelser.

27 Sådana djur utgör exemplar, i den mening som avses i artikel 2 t i förordning nr 338/97.

28 Enligt definitionen i artikel 2 w i den nämnda förordningen utgör exemplar vars obearbetade naturliga tillstånd på ett påtagligt sätt har förändrats för att utgöra smycken, prydnads-, konst- eller nyttoföremål eller musikinstrument bearbetade exemplar, om de utan tvekan hör till någon av dessa kategorier och kan användas utan att skulpteras, bearbetas eller förändras ytterligare.

29 Domstolen konstaterar således att fyra villkor skall vara uppfyllda för att ett uppstoppat djur skall kunna anses utgöra ett bearbetat exemplar. För det första skall djurets obearbetade naturliga tillstånd på ett påtagligt sätt ha förändrats. För det andra skall syftet med denna förändring vara att tillverka smycken, prydnads-, konst- eller nyttoföremål eller musikinstrument. För det tredje skall djuret utan tvekan höra till någon av dessa kategorier. För det fjärde skall det kunna användas utan att skulpteras, bearbetas eller förändras ytterligare.

30 Vad gäller det första villkoret har den italienska regeringen gjort gällande att det naturliga tillståndet inte förändras för "monterade" eller "uppstoppade" djur, även om de har bearbetats inom ramen för uppstoppningen (monteringen). Deras tillstånd är tvärtom så nära det levande exemplarets som tänkas kan.

31 Huruvida det naturliga tillståndet har ändrats "på ett påtagligt sätt", i den mening som avses i artikel 2 w i förordning nr 338/97, beror inte på det berörda exemplarets yttre utseende, utan på huruvida detta exemplars allmänna tillstånd har förändrats. Såväl vid klassisk uppstoppning, då djurets hud tas av, garvas och fylls, som vid moderna metoder för taxidermi förändras emellertid exemplaren helt och på ett djupgående sätt.

32 Följaktligen är i vart fall det första av de fyra villkor som anges i punkt 29 i förevarande dom, enligt vilket ett exemplar måste ha förändrats på ett påtagligt sätt för att kunna anses vara bearbetat, uppfyllt vad gäller uppstoppade djur.

33 Vad gäller de övriga tre villkoren konstaterar domstolen att det beror på faktiska omständigheter, som skiljer sig åt i varje mål, huruvida djuret skall anses ha stoppats upp för att utgöra smycken, prydnads-, konst- eller nyttoföremål eller musikinstrument, skall anses utan tvekan höra till någon av dessa kategorier samt kunna användas utan att skulpteras, bearbetas eller förändras ytterligare. Det ankommer på den nationella domstolen att kontrollera huruvida detta är fallet.

34 Den första frågan skall således besvaras så, att artiklarna 2 w och 8.3 b i förordning nr 338/97 skall tolkas så, att sådana djur som anges i bilaga A till den

nämnda förordningen, men som är uppstoppade, kan kvalificeras som bearbetade exemplar, i den mening som avses i dessa bestämmelser.

Den andra och den tredje frågan

35 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra och den tredje frågan, vilka bör behandlas gemensamt, för att få klarhet i huruvida det utgör förvärv i den mening som avses i artikel 8.3 b i förordning nr 338/97 att få exemplar i gåva eller arv eller genom att döda ett djur och sedan ta det i besittning. Domstolen i fråga önskar även få klarhet i huruvida den som förvärvat exemplaren för minst femtio år sedan måste vara den nuvarande innehavaren.

36 Den nämnda bestämmelsen innehåller ett undantag från de förbud som anges i artikel 8.1 i förordning nr 338/97 när det är fråga om bearbetade exemplar som förvärvats för mer än femtio år sedan.

37 Enligt definitionen i artikel 2 w i förordning nr 338/97 ingår i denna kategori endast exemplar vars obearbetade naturliga tillstånd på ett påtagligt sätt har förändrats mer än femtio år innan denna förordning trädde i kraft och som den administrativa myndigheten i medlemsstaten i fråga har kunnat försäkra sig om har förvärvats under sådana villkor.

38 I artikel 1 a i förordning nr 939/97 föreskrivs att med förvärvsdag, i denna förordning och som tillägg till definitionerna i artikel 2 i förordning nr 338/97,

avses den dag då ett exemplar togs ur sin naturliga miljö, föddes i fångenskap eller förökades artificiellt. Ingen av dessa tidpunkter kan emellertid utgöra förvärvsdagen för bearbetade exemplar.

39 Domstolen erinrar om att förordning nr 338/97 enligt artikel 1 andra stycket i förordningen i fråga skall tillämpas under iakttagande av målen, principerna och bestämmelserna i CITES. Trots att gemenskapen inte är part i denna konvention kan domstolen inte bortse från dessa i den mån det är nödvändigt att beakta dem för att tolka bestämmelserna i denna förordning (se dom av den 23 oktober 2001 i mål C-510/99, Tridon, REG 2001, s. I-7777, punkt 25).

40 I artikel VII.2 i CITES föreskrivs ett undantag för exemplar som har förvärvats innan bestämmelserna i denna konvention var tillämpliga på exemplaret i fråga. Sådana exemplar kan därmed kvalificeras som "exemplar från tiden före konventionen". I partskonferensens resolution 5.11 a i rekommenderas inte bara att ett exemplar, vid tillämpningen av artikel VII.2 i CITES, vad gäller levande och döda djur som tagits i vilt tillstånd, skall anses förvärvat vid den tidpunkt då det ursprungligen togs ur sin naturliga miljö, utan även att den relevanta tidpunkten vad gäller delar och derivat är den tidpunkt "då de kom i en persons besittning". Trots att den tidpunkt före vilken förvärvet skall ha ägt rum inte är densamma enligt CITES och enligt förordning nr 338/97 (den 1 juli 1975 respektive den 3 mars 1947) kan definitionen av vilka exemplar som har "förvärvats" före respektive tidpunkt anses vara identisk.

41 Härav följer att begreppet förvärv, i den mening som avses i artikel 8.3 b i förordning nr 338/97, avser allt besittningstagande för personligt innehav.

42 Artikel 8.3 b i förordning nr 338/97 skall följaktligen tolkas så, att begreppet förvärv omfattar förvärv som har skett genom arv eller gåva eller genom att förvärvaren tar djuret i besittning efter att ha dödat det.

43 Vad gäller frågan, huruvida den som har förvärvat exemplaren för minst femtio år sedan skall vara den nuvarande ägaren, konstaterar domstolen att syftet med artikel 8.3 b i förordning nr 338/97 är att gamla föremål, nämligen bearbetade exemplar som har kommit till före den 3 mars 1947, inte skall omfattas av förbudsbestämmelserna i artikel 8.1 i förordningen.

44 Artikel 8.3 b i den nämnda förordningen skall följaktligen tolkas så, att den även omfattar bearbetade exemplar som förvärvades för första gången före den 3 mars 1947 och som därefter har varit föremål för ett nytt förvärv.

45 Den andra och den tredje frågan skall således besvaras på så sätt att artikel 8.3 b i förordning nr 338/97 skall tolkas så, att det utgör ett förvärv, i den mening som avses i denna bestämmelse, att få exemplar i gåva eller arv eller genom att döda ett djur och sedan ta det i besittning. Det krävs inte att den som förvärvat exemplaren för minst femtio år sedan är den nuvarande innehavaren.

Den fjärde frågan

46 Den hänskjutande domstolen har ställt den fjärde frågan för att få klarhet i huruvida undantagsbestämmelsen i artikel 32 i förordning nr 1808/2001 innebär att det inte krävs att den administrativa myndigheten i den berörda medlemsstaten gör någon bedömning i enlighet med artikel 2 w i förordning nr 338/97.

47 Det följer av artikel 32 d i förordning nr 939/97 att bestämmelserna i artikel 8.3 i förordning nr 338/97, att undantag från förbuden i artikel 8.1 i samma förordning endast skall medges genom att intyg utfärdas, inte är tillämpliga på exemplar som har förvärvats mer än femtio år tidigare, såsom föreskrivs i artikel 2 w i den sistnämnda förordningen. Denna bestämmelse har bibehållits i artikel 32 c i förordning nr 1808/2001, varvid det i denna artikels andra stycke har angivits att "[i] sådana fall krävs inget intyg".

48 Bestämmelsen i artikel 2 w i förordning nr 338/97 påverkas emellertid inte som sådan av dessa ändringar, och därmed bibehålls villkoret att "den administrativa myndigheten i medlemsstaten i fråga [skall ha] kunnat försäkra sig om att de förvärvats under sådana villkor".

49 De villkor som föreskrivs i den ovannämnda artikel 2 w är sålunda fortfarande villkor för att undantaget i artikel 8.3 b i förordning nr 338/97 skall vara till-

lämpligt. För att den sistnämnda bestämmelsen skall vara tillämplig krävs det följaktligen att den administrativa myndigheten har kunnat försäkra sig om att de aktuella exemplaren har förvärvats under de villkor som fastställs i artikel 2 w i förordning nr 338/97.

50 Denna tolkning vinner stöd i det förhållandet att det i artikel 29.1 i förordning nr 1808/2001 uttryckligen anges att undantag för de exemplar som avses i artikel 8.3 a—c i förordning nr 338/97 endast skall medges "när den sökande på ett tillfredsställande sätt har visat för den behöriga administrativa myndigheten att de däri angivna villkoren har uppfyllts."

51 Den fjärde frågan skall sålunda besvaras på så sätt att artikel 8.3 b i förordning nr 338/97, trots bestämmelsen i artikel 32 andra stycket i förordning nr 1808/2001, skall tolkas så, att den innebär att den administrativa myndigheten i den berörda medlemsstaten skall ha kunnat försäkra sig om att det aktuella exemplaret har förvärvats under de villkor som föreskrivs i artikel 2 w i förordning nr 338/97.

Rättegångskostnader

52 De kostnader som har förorsakats den italienska regeringen och kommissionen, vilka har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

— angående de frågor som genom beslut av den 22 april 2002 har ställts av Hässleholms tingsrätt — följande dom:

1) Artiklarna 2 w och 8.3 b i rådets förordning (EG) nr 338/97 av den 9 december 1996 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem, i ändrad lydelse enligt kommissionens förordning (EG) nr 2307/97 av den 18 november 1997, skall tolkas så, att sådana djur som anges i bilaga A till den nämnda förordningen, men som är uppstoppade, kan kvalificeras som bearbetade exemplar, i den mening som avses i dessa bestämmelser.

2) Artikel 8.3 b i förordning nr 338/97, i dess lydelse enligt förordning nr 2307/97, skall tolkas så, att det utgör ett förvärv, i den mening som avses i denna bestämmelse, att få exemplar i gåva eller arv eller genom att döda ett djur och sedan ta det i besittning. Det krävs inte att den som förvärvat exemplaren för minst femtio år sedan är den nuvarande innehavaren.

3) **Artikel 8.3 b i förordning nr 338/97 skall, trots bestämmelsen i artikel 32 andra stycket i kommissionens förordning (EG) nr 1808/2001 av den 30 augusti 2001 om närmare föreskrifter för tillämpningen av förordning nr 338/97, tolkas så, att den innebär att den administrativa myndigheten i den berörda medlemsstaten skall ha kunnat försäkra sig om att det aktuella exemplaret har förvärvats under de villkor som föreskrivs i artikel 2 w i förordning nr 338/97.**

Puissochet Gulmann Macken

Colneric Cunha Rodrigues

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 23 oktober 2003.

R. Grass

Justitiesekreterare

J.-P. Puissochet

Ordförande på sjätte avdelningen